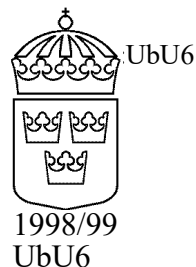

Utbildningsutskottets betänkande

1998/99:UbU6

Jämställdhetsfrågor inom utbildningsväsendet

Sammanfattning

Utskottet behandlar i detta betänkande ett 40-tal motionsyrkanden från hösten 1998, vilka tar upp jämställdhetsfrågor inom utskottets olika beredningsområden, från förskola och skola till högre utbildning och forskning. Samtliga motionsyrkanden avstyrks under hänvisning dels till att jämställdhetsarbetet lyfts fram i lagar, förordningar och läroplaner under senare år genom skärpta skrivningar, dels till pågående utrednings- och utvecklingsarbete.

Reservationer finns från m, v, kd, c, fp och mp.

Motionerna

Motioner från allmänna motionstiden 1998

1998/99:Ub227 av Lennart Daléus m.fl. (c) vari yrkas

22. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om regler för jämställdhet.

1998/99:Ub246 av Alf Svensson m.fl. (kd) vari yrkas

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder i skolan för att öka jämställdheten.

1998/99:Ub266 av Gudrun Schyman m.fl. (v) vari yrkas

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om jämställdhetsarbete i förskolan.

1998/99:Ub269 av Gudrun Schyman m.fl. (v) vari yrkas

3. att riksdagen begär att regeringen hos Skolverket begär en granskning av läromedel ur ett könsperspektiv,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att positiv särbehandling skall användas i samband med antagning till utbildningar som är starkt snedfördelade ur könsperspektiv,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att positiv särbehandling skall kunna tillämpas vid tjänstetillsättningar inom utbildningssystemet.

1998/99:Ub435 av Carina Ohlsson och Monica Green (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kvinnor och män i ingenjörsutbildningar.

1998/99:Ub447 av Erling Wälivaara m.fl. (kd) vari yrkas

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att det bör utredas vilka informella hinder som omöjliggör för män och kvinnor att verka på lika villkor i högskolan,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att studenterna skall omfattas av en jämställdhetslagstiftning som skall stå inskriven i högskoleförordningen.

1998/99:Ub453 av Lennart Daléus m.fl. (c) vari yrkas

23. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om regler motsvarande jämställdhetslagen i högskoleförordningen,

24. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om könsfördelning i tjänsteförslagsnämnderna,

25. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om beaktande av sökandetrycket vid dimensioneringen av högskoleplatser,

26. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett initiativ för att öka rekryteringen av män till kvinnodominerade utbildningar.

1998/99:Ub454 av Britt-Marie Danestig m.fl. (v) vari yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att ge Högskoleverket i uppgift att studera studentinflytandet även ur ett jämställdhetsperspektiv,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att JämO och Högskoleverket bör få i uppgift att utvärdera hur jämställdhetsplanerna på institutionsnivå ser ut och utifrån detta utfärda tydligare direktiv över vad som bör ingå i en sådan plan,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att högskoleförordningen även bör reglera lärares sexuella trakasserier gentemot studenter.

1998/99:Ub458 av Helena Höij och tredje vice talman Rose-Marie Frebran (kd) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att jämställdhetslagstiftning bör införas i högskoleförordningen.

1998/99:Ub483 av Helena Höij m.fl. (kd) vari yrkas

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kurslitteratur på högskolan.

1998/99:Ub801 av Birger Schlaug m.fl. (mp) vari yrkas

39. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av tydliga direktiv till universitet och högskolor att vidta åtgärder för att åstadkomma likvärdiga studieförutsättningar för kvinnor och män,

40. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utökad giltighet för jämställdhetsplaner och högskoleförordningens regler rörande sexuella trakasserier,

41. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av ändring i reglerna för meritvärdering vid anställning som forskarassistent,

46. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av åtgärder för att erbjuda likvärdiga villkor för kvinnor och män i forskarutbildning vid universitet och högskolor,

47. att riksdagen beslutar att avskaffa begränsningen i meriteringstid för ansökan till forskarutbildning i enlighet med vad i motionen anförts,

51. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder för att öka jämställdheten mellan män och kvinnor i forskarkarriären samt förslag om särskilt tillsynsuppdrag i dessa frågor för Högskoleverket.

1998/99:Ub803 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) vari yrkas

19. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om genusperspektiv vid tjänstetillsättningar.

1998/99:So466 av Gudrun Schyman m.fl. (v) vari yrkas

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om insatser inom skolan för kvinnofrid.

1998/99:A802 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om de krav som måste ställas på ett modernt jämställdhetsarbete i skolan,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om undervisning i enkönade grupper,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om jämställdhet inom högre utbildning.

1998/99:A807 av Birger Schlaug m.fl. (mp) vari yrkas

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att lärarutbildningen fördjupas i frågor om jämställdhet i syfte att hitta bra former för att undervisa på ett jämställt sätt.

1998/99:A808 av Lennart Daléus m.fl. (c) vari yrkas

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utvärdering av skolornas jämställdhetsplaner,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om jämställdhetsrevisioner inom forskarråden,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om könsperspektiv vid fördelning av forskningsresurser inom vården,

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett utbildnings- och forskningscentrum för motionsidrott.

1998/99:A810 av Maria Larsson m.fl. (kd) vari yrkas

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om nödvändigheten av att fler män anställs inom barnomsorg och skola,

16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om andelen kvinnor vid högskoleutbildningar för data och elektronik,

17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om andelen män på förskol- och grundskollärlinjer,

18. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av fler kvinnliga läroboksförfattare,

19. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om möjligheten att etablera ett europeiskt kvinnouniversitet,

23. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om enkönad samlevnadsundervisning.

1998/99:A811 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) vari yrkas

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skolans viktiga roll när det gäller att lägga grunden för ett jämställt samhälle,

16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av att de osynliga strukturer och hinder mot kvinnor som finns inom den högre utbildningen klarläggs.

Motion väckt med anledning av proposition 1997/98:169 Gymnasieskola i utveckling – kvalitet och likvärdighet

1998/99:Ub1 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) vari yrkas

19. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att ett jämställdhetsperspektiv skall genomsyra all undervisning,

20. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder för att minska snedrekryteringen till lärarutbildningen.

Utskottet

Inledning

I det följande behandlar utskottet ett 40-tal motionsyrkanden från hösten 1998, vilka tar upp jämställdhetsfrågor inom utskottets olika beredningsområden, från förskola och skola till högre utbildning och forskning. Enligt utskottets bedömning råder det en bred politisk enighet om det övergripande målet med jämställdhetspolitiken på utbildningsområdet, nämligen att flickor och pojkar respektive kvinnor och män skall ha lika rätt och möjligheter. Det finns också en samsyn i fråga om att det behövs aktiva insatser för att detta mål skall nås.

Jämställdhet inom förskola och skola

Betydelsen av att *jämställdhetsarbetet* startar redan *i förskolan* betonas i motion 1998/99:Ub266 från Vänsterpartiet. Förskolan skall aktivt motverka stereotypa könsroller, framhåller motionärerna. De ser det som mycket viktigt att pojkar och flickor får lika stor del av förskolans resurser i form av uppmärksamhet och tid med personalen (yrk. 4 delvis).

U t s k o t t e t delar motionärernas åsikt om att förskolan har en betydelsefull uppgift i arbetet med att främja jämställdhet mellan könen. Denna

uppgift har lyfts fram och kommit till tydligt uttryck i den nya och första läroplanen för förskolan (Lpfö 98) som trädde i kraft den 1 augusti 1998.

I läroplanen sägs i avsnittet om förskolans värdegrund följande: Vuxnas sätt att bemöta flickor och pojkar liksom de krav och förväntningar som ställs på dem bidrar till att forma flickors och pojkars uppfattning om vad som är kvinnligt och manligt. Förskolan skall motverka traditionella könsmönster och könsroller. Flickor och pojkar skall i förskolan ha samma möjligheter att pröva och utveckla förmågor och intressen utan begränsningar utifrån stereotypa könsroller.

När det gäller det praktiska arbetet med att omsätta dessa målformuleringar i vardaglig handling vill utskottet nämna att regeringen i december 1995 gav Socialstyrelsen i uppdrag att utveckla jämställdhetsarbetet i barnomsorgen. Inom ramen för uppdraget har sex strategiska projekt i olika kommuner genomförts. Med hänsyn till att könsrollsmönster till stor del grundläggs tidigt har fokus i huvudsak varit riktat mot förskolan. Ansvar för att slutföra uppdraget övertogs i januari 1998 av Skolverket i samband med att barnomsorgsfrågorna fördes över till verket. Erfarenheter från projektet som benämns Jämställdhet i förskolan har nyligen redovisats dels i en artikelsamling Olika på lika villkor, dels genom en videofilm Mönster i lek. Under första halvåret 1999 genomför Skolverket i samarbete med ett antal kommuner en serie seminarier ute i landet för fortbildningsansvariga och personal från förskolan i syfte att sprida information om och diskutera jämställdhetspedagogik.

Utskottet förutsätter att kommunerna som huvudmän lever upp till sitt ansvar för att förskolan ges förutsättningar att uppfylla läroplanens mål. Därmed avstyrker utskottet motion 1998/99:Ub266 yrkande 4 i denna del.

Fler män som arbetar inom förskolan och skolan efterfrågas i motionerna 1998/99:Ub266 (v) yrkande 4 (delvis) och 1998/99:A810 (kd) yrkande 10. Utvecklingen mot mer jämställdhet i samhället i stort är intimt förknippad med att det i framtiden finns fler män inom förskolan, anfördes det i den förstnämnda motionen. I den senare motionen framhålls att trenden med ett minskande antal män inom förskolan, liksom inom skolan, måste brytas. Varken i hem eller förskola bör barnen leva i en isolerad kvinnovärld.

Markeringar om vikten av en jämn könsfördelning bland skolans personal görs också i de motioner med yrkanden om jämställdhetsarbetet i skolan som utskottet behandlar i det följande.

U t s k o t t e t anser att riksdagen bör avslå motionsyrkandena.

Av skäl som anförts i motionerna är det angeläget att öka andelen män bland anställda i förskola och skola. Situationen med en stark kvinnodominans i lärarkåren, särskilt för de yngre barnen, är emellertid sedan länge uppmärksammas. Något särskilt uttalande från riksdagen i frågan behöver därför inte göras.

Sålunda anmärks i direktiven för Lärarutbildningskommittén att ett problem i dagens lärarutbildningar och för morgondagens skola är den låga andelen manliga studenter, endast 20 %. Kommittén har därför givits i uppdrag att överväga insatser för att åstadkomma en jämnare könsfördelning i

rekryteringen till lärarutbildningarna (dir. 1997:54, tilläggsdir. 1998:47). Utredningsarbetet skall redovisas senast den 3 maj 1999.

Regeringen anger i gällande regleringsbrev att universitet och högskolor bör vidta ytterligare åtgärder för att i förhållande till perioden 1993/94–1995/96 öka andelen män inom de lärarutbildningar där män är under-representerade.

Här kan också nämnas Arbetsmarknadsverkets s.k. brytverksamhet, dvs. stöd till projektverksamhet som syftar till att bryta könsuppdelningen på arbetsmarknaden. Under budgetåret 1999 utgör 'Fler män till lärarutbildningen' ett av sju huvudområden för brytverksamheten. Genom försöksverksamhet med en ettårig preparandutbildning skall unga arbetslösa män rekryteras till grundskollärarutbildningen.

Krav på ökade insatser när det gäller *jämställdhetsarbetet i skolan* ställs i flera motioner.

Moderata samlingspartiet framhåller i motion 1998/99:A802 att ett modernt jämställdhetsarbete måste grundas på kunskaper om skillnader, likheter och olikheter mellan könen och könstillhörighetens betydelse i skolan och bli en pedagogisk fråga snarare än en moral- eller attitydfråga. För att hitta och komma till rätta med de verkliga problemen krävs det att man undersöker hur undervisningen går till, hur skolan arbetar, när olika kunskaper och ämnen introduceras i tiden och hur arbetsformerna i skolan kan gynna eller missgynna endera könet (yrk. 2). Enligt Moderaterna visar sentida forskning att flickor och pojkar har olika inlärningsfaser och inläringssätt. Dessa forskningsrön bör föranleda att man utnyttjar den möjlighet som finns att bedriva undervisning i enkönade grupper, där så är lämpligt (yrk. 3).

I Kristdemokraternas motion 1998/99:Ub246 yrkande 7 understryks att flickors och pojkars olika sätt att uttrycka sig, både verbalt och med kroppsspråk, måste uppmärksammas mer, inte minst i lärarutbildningen. Pojkar tar betydligt mer plats i klassrumssituationen. Samtidigt missgynnas pojkarna av att de har få manliga förebilder i skolan. Det är viktigt, anser motionärerna, att det i lärarutbildningen, i skolplaner och i jämställdhetsprogram vid de enskilda skolorna prioriteras och tydliggörs hur man aktivt kan arbeta med jämställdhet utifrån kunskaper om flickors och pojkars olika förutsättningar och villkor.

Folkpartiet betonar i motion 1998/99:A811 yrkande 15 att jämställdhet är både en kunskapsfråga och en pedagogisk fråga. Arbetet med att förbättra jämställdheten måste bli en integrerad del av undervisningen i skolan. Kunskap på området måste förmedlas till blivande lärare och lyftas fram i lärarnas fortbildningsprogram. Redan i grundskolan borde flickor tränas till att ta för sig och pojkar till att våga visa sina mjukare sidor, menar motionärerna. Enligt dem vore en lösning att skolorna tog initiativ till att undervisa flickor och pojkar var för sig i vissa delar av ämnen eller kurser. Också i motion 1998/99:Ub1 som rör gymnasieskolan uttrycker Folkpartiet åsikten att ett jämställdhetsperspektiv skall genomsyra all undervisning (yrk. 19). Pedagogik och metodik måste anpassas så att både flickor och pojkar kan intressera sig och aktivt ta del av undervisningen.

Miljöpartiet begär i motion 1998/99:A807 att riksdagen uttalar sig för att lärarutbildningen fördjupas i frågor om jämställdhet i syfte att hitta bra former för att undervisa på ett jämställt sätt (yrk. 11). Fortfarande är det pojkar-na som uppmärksammas mer än flickorna i klassrummen, påpekar motion-ärena.

U t s k o t t e t påminner om att riksdagen våren 1995 tog ställning till förslag i proposition och motioner om jämställdhet mellan kvinnor och män inom utbildningsområdet (prop. 1994/95:164, bet. UbU18, rskr. 405). Utskottet betonade då att skolan har ett ansvar för att aktivt och medvetet främja kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter och för att motverka traditionella könsmonster. I 1 kap. 2 § skollagen infördes, i enlighet med regeringens förslag, en bestämmelse att den som verkar inom skolan särskilt skall främja jämställdhet mellan könen. Utskottet delade regeringens bedömning att jämställdhet skall lyftas fram som en pedagogisk fråga i skolans dagliga arbete.

Sedan den 1 november 1997 finns i instruktionen för Skolverket en bestämmelse att verket inom sitt verksamhetsområde skall aktivt och medvetet främja flickors, kvinnors, pojkars och mäns lika rätt och möjligheter.

I direktiven till Lärarutbildningskommittén har regeringen markerat att de blivande lärarna behöver kunskaper om skillnader mellan flickors och kvinnors respektive pojkars och mäns inläring. Vidare behöver de tränas i att anlägga ett jämställdhetsperspektiv på sina undervisningsämnen (dir. 1997:54).

När det gäller arbetet inom skolan med jämställdhet har utskottet uppmärksammat en rapport från Skolverket som överlämnades till regeringen i september 1998. Skolverket hade i regleringsbrev för budgetåret 1998 fått i uppdrag att göra en kartläggning av hur uppföljning och utvärdering av skolans värdegrund sker i skolan. Områden som särskilt skulle beaktas var skolans arbete med demokrati, jämställdhet, kulturell mångfald samt rasism. I rapporten redovisades bl.a. en kartläggning på kommunal nivå av gällande skolplaner. I fråga om jämställdhetsarbetet visade det sig att mer än 40 % av de kommunala skolplanerna saknade någon form av mål för verksamheten, och mindre än 20 % av skolplanerna innehöll utvärderingsbara mål. En intervjuundersökning som Skolverket genomförde på ett urval skolor pekade på en allmän tendens att lärare och rektorer satsar mest resurser på arbetet mot mobbning, våld, främlingsfientlighet och rasism. Jämställdhetsfrågorna förefaller att ha kommit helt i skymundan. Många lärare och rektorer ansåg att de inte behövde arbeta särskilt med just jämställdhetsfrågor, eftersom de upplevde att vi lever i ett så gott som jämställt samhälle där jämställdhet mellan könen är en självklarhet.

Det framkom också vid Skolverkets intervjuer med lärare och rektorer att särundervisning av pojkar och flickor eller enkönade samtalsgrupper tillämpades i viss utsträckning och att man för det mesta hade goda erfarenheter av detta. – I sammanhanget vill utskottet peka på att det är skolorna själva som beslutar om undervisningens uppläggning, alltså om vissa undervisningsmoment av pedagogiska eller andra skäl skall ges i särskilda flick- och pojkgrupper.

Skolverket har i regleringsbrevet för budgetåret 1999 av regeringen ålagt att öka sin uppföljning och utvärdering av hur jämställdhetsperspektivet implementeras i undervisningen. Verket skall också följa upp vilka åtgärder skolan vidtar, så att undervisningen läggs upp på ett sådant sätt att både flickors/kvinnors och pojkars/mäns villkor och förutsättningar beaktas och att de får likvärdiga möjligheter till utveckling och lärande.

Inom Utbildningsdepartementet har i februari tillsatts en projektgrupp vars uppgift är att under år 1999 utveckla arbetet med värdegrunden i skolan. Värdegrunden formuleras i läroplanerna och anger de grundläggande värden som vårt samhällsliv vilar på – människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män samt solidaritet med svaga och utsatta – och som skolan skall förmedla och förankra hos eleverna. Projektgruppen skall bl.a. genom olika informativa och målgruppsanpassade insatser stödja och stimulera skolorna att konkretisera värdegrunden i sin verksamhet. Syftet är att få skrivningarna i läroplanerna att genomsyra skolans verksamhet i sin helhet. Ett ungdomsråd med elever från gymnasieskolans årskurs 1 knyts till värdegrundsprojektet.

Utskottet vill framhäva skolans viktiga roll när det gäller att lägga grunden för ett mer jämställt samhälle. Synen på jämställdhet som både en värdegrundsfråga och en pedagogisk fråga i skolan har accentuerats under senare år. Arbetet med att främja jämställdhet mellan könen har lyfts fram i skollag och läroplaner. Utskottet understryker att detta måste få genomslag i skolans undervisning och verksamhet i övrigt.

Mot bakgrund av vad utskottet redovisat om pågående och planerade insatser som rör jämställdhetsarbetet i skolan avstyrker utskottet motionerna 1998/99:Ub1 yrkande 19, 1998/99:Ub246 yrkande 7, 1998/99:A802 yrkandena 2 och 3, 1998/99:A807 yrkande 11 och 1998/99:A811 yrkande 15.

Enligt Centerpartiet i motion 1998/99:Ub227 bör *eleverna* i skolan omfattas av motsvarande *regler för jämställdhet* som gäller för anställda på arbetsmarknaden. Motionärerna vill att riksdagen gör ett tillkännagivande om att regeringen bör tillgodose detta genom en ändring av förordningar eller genom lagförslag till riksdagen (yrk. 22).

U t s k o t t e t avstyrker motionsyrkandet.

Jämställdhetslagen (1991:433) är en arbetsrättslig lagstiftning som gäller mellan arbetsgivare och arbetstagare. På skolans område finns föreskrifter om jämställdhet i skolans styrdokument, såsom skollag och läroplaner.

Utvärderingen av skolornas jämställdhetsplaner tas upp i centerpartimotion 1998/99:A808 (yrk. 7). Där uttalas att skolan i den årliga utvärderingen av jämställdhetsplanen bör göra såväl kvantitativa som kvalitativa analyser av jämställdheten i undervisningen, urvalet av stoff och elevernas egna arbeten.

U t s k o t t e t anser att riksdagen bör avslå motionsyrkandet.

I förordningen (1997:702) om kvalitetsredovisning inom skolväsendet föreskrivs en skyldighet för varje kommun och skola att årligen upprätta skriftliga kvalitetsredovisningar som ett led i den kontinuerliga uppföljningen och utvärderingen av skolplanen respektive arbetsplanen. En kvalitetsredovisning skall innehålla en bedömning av dels i vilken mån målen för utbildningen uppnåtts, dels vilka åtgärder som behövs om målen inte har uppnåtts. I detta

kvalitetsarbete kommer uppföljning och utvärdering av arbetet med värdegrundsfrågor in som en naturlig del. Samtidigt med att förordningen trädde i kraft den 1 november 1997 ändrades instruktionen för Skolverket så att verket nu också skall utveckla, kontrollera och stödja kvalitetsäkringsarbete i skolväsendet. Enligt uppgift från Skolverket kommer bl.a. den i det föregående relaterade kartläggningen av behandlingen av jämställdhetsfrågor i skolplanerna att utgöra underlag för verkets fortsatta arbete med skolornas kvalitetsredovisningar.

I motion 1998/99:So466 från Vänsterpartiet efterfrågas insatser inom skolan för kvinnofrid (yrk. 11). Motionärerna anser att det borde vara en huvuduppgift för skolan och förskolan att genom diskussioner om värderingar och människosyn motverka kvinnoförakt och våld. Varje högstadium och gymnasieskola bör ha en handlingsplan mot *sexuella trakasserier* och *trakasserier på grund av kön*.

Synpunkter på *samlevnadsundervisningen* förs fram i motion 1998/99:A810 (kd) yrkande 23. Enligt ett i motionen relaterat forskningsprojekt vill de unga männen ofta lära mer om känslor och hur man skall fungera i relationer. En bra metod kan vara att ha samlevnadsundervisningen i grupper med enbart flickor respektive pojkar, menar motionärerna.

U t s k o t t e t påminner om att skollagen (1985:1100) genom riksdagens beslut hösten 1997 har skärpts och förtydligats som stöd för det lokala arbetet mot mobbning (prop 1997/98:6, bet. UbU5, rskr. 107). Från den 1 januari 1998 gäller enligt 1 kap. 2 § skollagen att den som verkar inom skolan är skyldig att aktivt motverka alla former av kränkande behandling såsom mobbning och rasistiska beteenden. Utskottet ansåg att sexuella trakasserier likaså måste betraktas som en allvarlig form av kränkande behandling. På utskottets förslag gjorde riksdagen ett tillkännagivande till regeringen om att regeringen borde överväga hur man på lämpligaste sätt skall kunna markera att trakasserier på grund av kön eller sexuell identitet inte får förekomma.

Med anledning av riksdagens uttalande uppdrog regeringen i regleringsbrevet för budgetåret 1998 åt Skolverket att utarbeta kommentarer och referensmaterial om hur man lokalt, i kommuner och skolor, kan arbeta med värdegrundsfrågor, såsom t.ex. mobbning och trakasserier på grund av kön eller sexuell identitet. Enligt vad utskottet inhämtat kommer verket att presentera begärda kommentarer under våren 1999, medan referensmaterialet planeras bli färdigt under hösten 1999.

I läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo 94) har rektors och lärares ansvar för att motverka mobbning skärpts fr.o.m. läsåret 1998/99. Rektor har nu ett särskilt ansvar för att upprätta, genomföra, följa upp och utvärdera skolans handlingsprogram för att förebygga och motverka alla former av kränkande behandling. Regeringen har aviserat att en motsvarande skärpning kommer att göras i läroplanen för de frivilliga skolformerna (Lpf 94).

Skolverket har i januari 1999 fått regeringens uppdrag att genomföra en nationell kvalitetsgranskning i skolan inom tre områden: mobbning, sex- och samlevnadsundervisning samt undervisning om alkohol, tobak och andra droger. Bland annat anges i regeringsuppdraget att det finns oroande signaler

om sexuella trakasserier och könsmobbing i form av sexistiskt språkbruk. En granskning skall göras av hur sex- och samlevnadsundervisningen bedrivs i förhållande till de mål som finns inom området, inte minst utifrån ett jämställdhetsperspektiv. Skolverket skall redovisa resultatet av granskningen vad gäller mobbing och sex- och samlevnadsundervisningen senast den 15 november 1999.

Utskottet har också inhämtat att det särskilda ungdomsrådet som knyts till värdegrundsprojektet inom Utbildningsdepartementet får som första uppgift att diskutera hur sex- och samlevnadsundervisningen i gymnasieskolan kan förbättras, som en del av arbetet med värdegrunden och som en del av skolans arbetsmiljö.

Utskottet – som instämmer med motionärerna om vikten av diskussioner om värderingar och människosyn i skolans sex- och samlevnadsundervisning – anser mot bakgrund av vad som här redovisats att riksdagen bör avslå motionerna 1998/99:So466 yrkande 11 och 1998/99:A810 yrkande 23.

Rekrytering av kvinnor och män till högre utbildningar

Centerpartiet påtalar i motion 1998/99:Ub453 yrkande 25 att sökandetrycket är mindre till de högskoleutbildningar som män i första hand efterfrågar (tekniska och naturvetenskapliga) än till de utbildningar som kvinnor efterfrågar (lärar- och humaniorautbildningar). Vid *dimensionering av utbildningsplatser* bör högskolorna beakta relationen mellan platsantal och hur många sökande en utbildning har för att undvika att en diskriminerande effekt uppstår, menar motionärerna. De vill att riksdagen gör ett uttalande om att regeringen, om det behövs, tar in bestämmelser om detta i högskoleförordningen.

U t s k o t t e t är inte berett att förorda att riksdagen uttalar sig i fråga om resursfördelningen till högre utbildning på det sätt som begärs i motionen, då en sådan fördelning enligt utskottet skulle försvåra arbetet för en jämnare könsfördelning inom vissa högskoleutbildningar. Motionsyrkandet avstyrks.

Ett tillkännagivande till regeringen om att *positiv särbehandling* bör användas vid *antagning till utbildningar* där det är en stark könsmissig snedfördelning bland studenterna, begärs i Vänsterpartiets motion 1998/99:Ub269 yrkande 4. Kvinnor och män skall ha reella möjligheter att göra val som inte är typiska för deras kön, betonar motionärerna.

U t s k o t t e t avstyrker motionsyrkandet med hänvisning till bestämmelserna i högskoleförordningen (1993:100) om tillträde till grundläggande högskoleutbildning. Där sägs att vid i övrigt likvärdiga meriter får urval också göras med hänsyn till kön i syfte att förbättra rekryteringen av studenter från det underrepresenterade könet (7 kap. 10 §).

I flera motioner framställs yrkanden som syftar till en *jämnare könsfördelning inom vissa högskoleutbildningar*.

Enligt motion 1998/99:A810 (kd) måste andelen kvinnor öka på högskoleutbildningar inom områdena data och elektronik och andelen män öka på förskol- och grundskolläro-utbildningar (yrk. 16 och 17).

Ett initiativ av regeringen till att öka rekryteringen av män till kvinnodominerade utbildningar efterfrågas i Centerns partimotion 1998/99:Ub453 (yrk. 26). Motionärerna åsyftar särskilt vård- och undervisningsutbildningarna.

Åtgärder för att minska snedrekryteringen till lärarutbildningen är mycket angelägna. Det framhålls i motion 1998/99:Ub1 från Folkpartiet (yrk. 20). Andelen män inom läraryrket och på lärarutbildningarna är mycket låg. Män måste i större utsträckning förmås att söka sig till läraryrket.

U t s k o t t e t vill fästa uppmärksamheten på att regeringen i regleringsbrev för budgetåret 1999, liksom tidigare år under innevarande treårsperiod, uppmanar universitet och högskolor att vidta ytterligare åtgärder för att i förhållande till perioden 1993/94–1995/96 öka andelen kvinnor inom de naturvetenskapliga och de tekniska utbildningar där kvinnor är underrepresenterade och öka andelen män inom de lärarutbildningar och de vård- och farmaciutbildningar där män är underrepresenterade.

När det särskilt gäller lärarutbildningar vill utskottet påminna om att Lärarutbildningskommittén, som utskottet nämnt i det föregående, enligt sina direktiv skall överväga insatser för att åstadkomma en jämnare könsfördelning i rekryteringen till lärarutbildningen (dir. 1997:54).

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna 1998/99:Ub1 yrkande 20, 1998/99:Ub453 yrkande 26 samt 1998/99:A810 yrkandena 16 och 17.

Det påpekas i motion 1998/99:Ub435 (s) att det är viktigt att locka fler *kvinnor till ingenjörsutbildningarna*, dels för att täcka rekryteringsbehovet för arbetsmarknaden, dels för att bryta den könssegregerade arbetsmarknaden. Motionärerna anser bl.a. att satsningen på den s.k. NT-utbildningen borde fortsätta, eftersom erfarenheterna och resultaten av denna utbildningssatsning huvudsakligen är positiva.

U t s k o t t e t anser att riksdagen bör avslå motionsyrkandet.

Riksdagen beslutade våren 1995 på regeringens förslag att ge 9 000 studerande i åldrarna mellan 28 och 48 år möjlighet att läsa en naturvetenskaplig eller teknisk högskoleutbildning med en förmånligare studiefinansiering än normalt i form av särskilt vuxenstudiestöd, s.k. NT-utbildning (prop. 1994/95:139, bet. UbU15, rskr. 353). Motiven för denna satsning var att öka antalet personer i samhället med en naturvetenskaplig eller teknisk utbildning och att öppna en möjlighet för yrkesverksamma att byta bana eller för arbetslösa att förbättra sina chanser på arbetsmarknaden. Antagning till NT-utbildningarna har gjorts till höstterminerna 1995, 1996, 1997 och 1998 samt till vårterminen 1998. Den sista antagningen ägde således rum hösten 1998. Högskoleverket som haft regeringens uppdrag att följa satsningen på NT-utbildningen har i en rapport (1998:4 R) redovisat att sammantaget tycks satsningen väl ha uppnått sina syften.

Enligt utskottets bedömning måste möjligheterna att åstadkomma en fortsatt satsning på NT-utbildningen med särskilt vuxenstudiestöd övervägas i budgetsammanhang.

Studenterna vid universitet och högskolor bör omfattas av *en jämställdhetslagstiftning*. Bestämmelser motsvarande dem som finns i jämställdhetslagen bör skrivas in i högskoleförordningen. Det begärs i motionerna 1998/99:Ub447 (kd) yrkande 8, 1998/99:Ub458 (kd) och 1998/99:Ub453 (c) yrkande 23. Enligt motion 1998/99:Ub801 (mp) yrkande 40 (delvis) bör jämställdhetslagens intentioner följas fullt ut även vad gäller studenter. Så bör jämställdhetsplaner för anställda även omfatta studenterna t.ex. vid en institution.

U t s k o t t e t vill först hänvisa till att arbetsmarknadsutskottet under senare år haft att behandla motioner om en utvidgning av jämställdhetslagens (1991:433) tillämpningsområde till att omfatta också studenter, senast i betänkande 1998/99:AU6. Motionerna har avstyrkts av arbetsmarknadsutskottet som erinrat om att jämställdhetslagen har en arbetsrättslig karaktär och att utskottet ansett att det bör förbli så. Lagen reglerar förhållanden som rör arbetsplatsen och förhållandet mellan arbetsgivare och anställda och i vissa fall arbetssökande.

Föreskrifter om jämställdhetsarbetet vid högskolorna som även omfattar studenterna finns i 1 kap. 5 § första stycket högskolelagen (1992:1434). Denna bestämmelse har skärpts genom riksdagens beslut hösten 1997 för att markera vikten av ett aktivt jämställdhetsarbete inom alla delar av högskolan (prop. 1996/97:141, bet. 1997/98:UbU3, rskr. 1997/98:12). Från den 1 januari 1999 har lagrummet följande lydelse: I högskolornas verksamhet skall jämställdhet mellan kvinnor och män alltid iakttas *och främjas* (kurs. här). Ett motsvarande tillägg har gjorts i bestämmelsen om jämställdhet i högskoleförordningen (1 kap. 8 §).

Högskoleverket har enligt sin instruktion som särskild uppgift att främja jämställdhet mellan kvinnor och män. Som ett led i detta arbete har Högskoleverkets jämställdhetsråd inrättats vid verket hösten 1998 efter beslut av styrelsen. Rådet har en formell ställning inom Högskoleverket och dess uppdrag inbegriper att vara idégivare samt referens- och förslagsgrupp åt verket. Av rådets sex ledamöter är två studentrepresentanter.

Utskottet förutsätter att de åtgärder som har vidtagits för att intensifiera jämställdhetsarbetet inom högskolan kommer att bidra till en positiv utveckling också när det gäller studenterna. Därmed avstyrker utskottet nu behandlade motionsyrkanden.

Jämställdhetsombudsmannen (JämO) och Högskoleverket bör enligt motion 1998/99:Ub454 (v) yrkande 6 få i uppgift att *utvärdera* hur *jämställdhetsplanerna på institutionsnivå* ser ut och utifrån detta utfärda tydligare direktiv över vad som bör ingå i en sådan plan. Motionärerna anger att högskolorna upprättar centrala jämställdhetsplaner vart tredje år, medan ettårsplaner görs på institutionsnivå. De hävdar att systemet ofta leder till att det inte blir några ettårsplaner alls eller att de är dåliga.

U t s k o t t e t har inhämtat att Högskoleverket på eget initiativ tagit in och för närvarande granskar högskolornas jämställdhetsplaner på central nivå. Enligt jämställdhetslagen måste alla högskolor ha jämställdhetsplaner. De skall upprättas för ett år i taget och innehålla både en kartläggning och

planerade åtgärder utifrån kartläggningen. Högskoleverket frågar sig nu hur långt högskolorna kommit i detta arbete och om det finns några goda exempel för andra att få inspiration från. Granskningen görs inom ramen för verkets uppgift att främja jämställdhetsarbetet inom sitt verksamhetsområde. Utskottet har från Högskoleverket erfarit att det är relativt vanligt att det i jämställdhetsplaner anges att planen också omfattar studenter.

JämO skall enligt jämställdhetslagen utöva tillsyn över och följa upp huruvida arbetsgivare efterlever lagens krav på aktiva åtgärder och upprättande av jämställdhetsplan.

Utskottet ser det som väsentligt att högskolan uppfyller kraven i lagstiftningen på jämställdhetsplaner och att dessa planer kontinuerligt följs upp. Mot bakgrund av det arbete som nu pågår bör dock motionsyrkandet avslås av riksdagen.

I två motioner behandlas högskoleförordningens *regler mot sexuella trakasserier*. Dessa bör enligt Vänsterpartiet i motion 1998/99:Ub454 även avse lärares sexuella trakasserier gentemot studenter (yrk. 7). Det påpekas i motionen att en särskilt utsatt grupp är kvinnliga doktorander som står i ett speciellt beroendeförhållande till sina handledare. Studenterna bör ha ett juridiskt skydd mot alla slags sexuella trakasserier, menar motionärerna. Liknande synpunkter förs fram av Miljöpartiet i motion 1998/99:Ub801, nämligen att reglerna mot sexuella trakasserier bör gälla även lärare i förhållande till studenter (yrk. 40 delvis).

U t s k o t t e t, som anser att riksdagen bör avslå yrkandena, vill anföra följande med anledning av motionerna.

Högskolorna har från den 1 september 1998 fått ett utvidgat ansvar för att motverka sexuella trakasserier, genom en ändring av 1 kap. 9 § högskoleförordningen (1993:100). Enligt den nya lydelsen av paragrafen är högskolorna skyldiga att vidta åtgärder för att förebygga och förhindra att någon student utsätts för sådant ovälkommet uppträdande av sexuell natur eller annat ovälkommet uppträdande grundat på kön som kränker en students integritet i högskolestudierna (sexuella trakasserier). I paragrafen har också intagits en hänvisning till 6 § jämställdhetslagen om arbetsgivares skyldighet att vidta åtgärder för att förebygga och förhindra att någon arbetstagare utsätts för sexuella trakasserier.

Vidare har en bestämmelse om att disciplinära åtgärder får vidtas mot student som utsätter annan student eller en arbetstagare vid högskolan för sexuella trakasserier införts i högskoleförordningen (10 kap. 1 §).

Enligt bakgrundsmaterial till de nya bestämmelserna, en promemoria utarbetad inom Utbildningsdepartementet den 9 mars 1998, kan en lärare som utsätter en student för sexuella trakasserier bli föremål för arbetsrättsliga åtgärder – såsom uppsägning, om den är sakligt grundad – enligt lagen (1982:80) om anställningsskydd. I promemorian understryks att en lärare måste – på grund av den auktoritetsställning läraren innehar och den beroendeställning som studenten kan befinna sig i – vara mycket noggrann med att hans eller hennes handlande mot studenter inte kan misstolkas. En lärare som utsätter en student för sexuella trakasserier gör sig skyldig till en mycket allvarlig förseelse som inte kan accepteras inom högskoleväsendet. Det är då

emellertid fråga om situationer som skall bedömas enligt det arbetsrättsliga regelverket.

1998/99:UbU6

Riksdagen bör enligt motion 1998/99:Ub454 från Vänsterpartiet hos regeringen begära att Högskoleverket får i uppgift att studera *studentinflytandet ur ett jämställdhetsperspektiv* (yrk. 3). Motionärerna hänvisar till att det framkommer i studier att kvinnliga studenter genomgående är mer missnöjda med sitt inflytande än manliga studenter.

U t s k o t t e t noterar att en arbetsgrupp inom Utbildningsdepartementet i rapporten Studentinflytande inom högskolan (Ds 1998:51) berört denna fråga. Arbetsgruppen skriver att man i sitt arbete har kunnat konstatera skillnader mellan kvinnliga och manliga studenter när det gäller inflytandefrågor. Gruppen rekommenderar att vidare studier görs av studentinflytandet ur ett jämställdhetsperspektiv. Sådana studier borde vara en viktig uppgift för såväl studenternas organisationer som för Högskoleverket, anser arbetsgruppen.

Rapporten har remissbehandlats. Högskoleverket hänvisar i sitt remissvar (1999-01-11) bl.a. till att Högskoleverkets jämställdhetsråd nyligen inrättats vid verket med uppgift att vara idégivare samt referens- och förslagsgrupp. I rådet ingår studentrepresentanter. Verket framhåller att det är ett viktigt arbete som påbörjats och som ligger väl i linje med utredningens rekommendation. – Ärendet om studentinflytande inom högskolan bereds för närvarande inom Utbildningsdepartementet.

Med det anförda avstyrker utskottet motionsyrkandet.

Likvärdiga villkor för kvinnor och män inom högre utbildning och forskning

Miljöpartiet begär i motion 1998/99:Ub801 yrkande 39 ett tillkännagivande till regeringen om behovet av tydliga direktiv till universitet och högskolor att vidta åtgärder för att åstadkomma *likvärdiga studieförutsättningar för kvinnor och män*. Enligt motionen används ofta det mindre forskningsarbete som utförs på C- och D-nivå i grundutbildningen som merit vid antagningen till forskarutbildningen. Motionärerna hävdar att män i större utsträckning än kvinnor väljer uppsatsämnen i nära anslutning till handledarens forskningsprojekt. Därmed får kvinnor en något svårare arbetsuppgift och blir eventuellt inte lika välkomna i forskarutbildningen som de manliga studerande som redan arbetar i handledarens projekt. Institutionerna bör uppmärksammas på detta problem och vidta åtgärder så att kvinnliga studerande inte drabbas av skillnader i förutsättningar att gå vidare till forskarutbildning, anser motionärerna.

U t s k o t t e t vill fästa uppmärksamheten på att regeringen i gällande regleringsbrev föreskrivit att högskolorna skall intensifiera det pedagogiska utvecklingsarbetet och aktivt arbeta med undervisningens förnyelse inom såväl grundutbildning som forskarutbildning. Högskolorna skall utbilda alla nyanställda lärare i undervisningsformer, metodiska ansatser, examinations- och utvärderingsformer samt i andra områden som är av betydelse för att högskolans utbildning skall hålla hög pedagogisk kvalitet. Vidare skall högskolorna regelmässigt erbjuda lärarna fortbildning och vidareutbildning i

nämnda områden. Enligt en ny i regleringsbrevet för 1999 tillfogad föreskrift skall i dessa utbildningar bl.a. betydelsen av att kvinnliga och manliga studenter finner sig lika väl till rätta med t.ex. seminariekultur och handledning uppmärksammas.

Utskottet noterar att problemen med en manlig seminariekultur som kan missgynna kvinnor tas upp i rapporten Studentinflytande inom högskolan (Ds 1998:51) som en anledning till att kvinnliga studenter anser sig ha svårare att föra fram synpunkter och få inflytande (s. 185 f.). Som utskottet nämnt i det föregående bereds ärendet om studentinflytande för närvarande inom Utbildningsdepartementet. Motionsyrkandet avstyrks därmed.

I motion 1998/99:Ub801 pekar Miljöpartiet också på behovet av åtgärder för att erbjuda *likvärdiga villkor för kvinnor och män i forskarutbildning* vid universitet och högskolor (yrk. 46). De anser att universitet och högskolor bör få tydliga direktiv om åtgärder för att förbättra rutinerna för handledningen i forskarutbildningen med särskild uppmärksamhet riktad på kvinnliga studerandes speciella situation.

U t s k o t t e t hänvisar även i denna fråga till gällande regleringsbrev. Enligt detta skall av högskolornas årsredovisningar framgå andelen kvinnor respektive män inom forskarutbildningen och i olika slag av anställningar. Högskolorna skall redovisa vilka åtgärder som vidtagits som syftar till en jämn könsfördelning inom samtliga vetenskapsområden eller motsvarande vid rekrytering till forskarutbildning, vid anställning som doktorand eller erhållande av utbildningsbidrag samt vid rekrytering av lärare och forskare. Här har regeringen inför budgetåret 1999 tillagt kravet att av årsredovisningarna likaså skall framgå vilka åtgärder som vidtagits under forskarutbildningen som stöd för underrepresenterat kön.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkandet med hänvisning till det anförda.

Miljöpartiet vill i motion 1998/99:Ub801 yrkandena 41 och 47 att *begränsningen i meriteringstid för anställning som forskarassistent* skall avskaffas. Motionärerna menar att många kvinnor är näst intill chanslösa att gå vidare till ett arbete som självständig forskare vid ett svenskt universitet, dvs. om kvinnan vill ha familj och barn före 30 års ålder, eftersom meriter endast skall räknas från de fem första åren efter doktorsexamen. Meriteringskraven bör ändras så att en fördröjning genom barnafödande inte lägger onödiga hinder i vägen vid konkurrens om tjänster i forskarkarriären. I motionen påtalas att gällande regler också innebär att en nybliven doktor som för en tid vill skaffa sig erfarenheter från verksamhet utanför högskolan hamnar i ett klart sämre läge i forskarkarriären.

U t s k o t t e t har förståelse för de synpunkter som motionärerna för fram och anser att de är viktiga. Utskottet vill dock i ärendet redovisa följande.

Enligt nuvarande regler i 4 kap. 10 § första stycket högskoleförordningen (1993:100) krävs för behörighet att anställas som forskarassistent avlagd doktorsexamen. Vidare sägs att *i första hand* (kurs. här) bör den komma i fråga som har avlagt examen högst fem år före ansökningsstidens utgång.

I tidigare gällande högskoleförordning (1977:263) fanns en undantagsbestämmelse från femårsgränsen av följande lydelse: Rektorsämbetet får dock

medge att sökande som har avlagt doktorsexamen mer än fem år före ansökningstidens utgång skall anses behörig, om sökanden under tiden efter examen antingen har varit ledig och därvid enligt lagen om allmän försäkring varit berättigad till föräldrapenning eller på grund av långvarig sjukdom har varit oförmögen att söka tjänst eller om andra särskilda skäl föreligger.

Kommittén för översyn av den svenska forskningspolitiken (Forskning 2000) påpekar i sitt betänkande *Forskningspolitik* (SOU 1998:128) att det fortfarande saknas en bra form för första anställning av lärare vid universitet och högskolor, som skulle kunna ge nyblivna doktorer möjlighet att både fortsätta med forskning och medverka i undervisningen. Forskning 2000 förordar därför att det införs en tidsbegränsad anställning för nyblivna doktorer som förslagsvis biträdande lektor. I denna anställning bör, som ett viktigt bidrag till rörligheten inom högskolesystemet, kunna ingå möjligheter till arbete vid mer än ett lärosäte.

Utskottet anser att frågan om meriteringstid för anställning som forskarasistent bör prövas med en bredare ansats, där förutom jämställdhetsaspekter också andra faktorer kan vägas in. Beredningen av förslaget från Forskning 2000 om biträdande lektorer bör avvaktas.

Utskottet föreslår alltså att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub801 yrkandena 41 och 47.

Enligt miljöpartimotionen 1998/99:Ub801 yrkande 51 bör *Högskoleverket få i uppdrag* att aktivt verka för att universitet och högskolor vidtar åtgärder i syfte att nå likvärdiga förutsättningar för kvinnor och män i *forskarutbildningen*. Högskoleverket bör också få ett tydligt tillsynsuppdrag vad gäller forskarutbildningen som helhet.

U t s k o t t e t avstyrker motionsyrkandet med hänvisning till följande.

Högskoleverket har enligt sin instruktion både ett allmänt uppdrag att ha tillsyn över verksamheten inom sitt ansvarsområde och en uppgift att främja jämställdhet mellan kvinnor och män.

Regeringen har nyligen, den 4 mars, givit Högskoleverket i uppdrag att göra en uppföljning av universitetens och högskolornas lokala bestämmelser om forskarutbildning. Verket skall kartlägga, analysera och bedöma de lokalt utformade reglerna för antagning till forskarutbildning samt konsekvenserna av dem. Uppdraget skall redovisas till regeringen senast den 1 juni 1999.

Centerpartiet begär i motion 1998/99:A808 ett riksdagsuttalande om att *jämställdhetsrevisioner* bör införas *vid forskningsråden* i syfte att uppnå ökad jämställdhet inom forskningen (yrk. 8).

U t s k o t t e t har under de närmast föregående två riksmötena avstyrkt motsvarande motionsyrkanden och då hänvisat till att redan vidtagna åtgärder, bl.a. krav på återrapportering rörande jämställdhetsarbetet, säkerställer att statsmakterna kommer att få analyser ur jämställdhetssynpunkt av hur forskningsråden tilldelar medel. Det har också angivits i regleringsbrev för budgetåret 1999 att forskningsråden skall redovisa hur arbetet med jämställdhet utvecklas vid granskning och bedömning av ansökningar och vid fördelning av forskningsmedel. Ett särskilt uttalande från riksdagen om jämställdhetsrevisioner behövs därför inte. Motionsyrkandet avstyrks.

I flera motioner behandlas frågor om värdering av kvinnors och mäns meriter vid anställningar inom högskolan.

Enligt Moderata samlingspartiets motion 1998/99:A802 yrkande 4 visar undersökningar inom den akademiska världen att det finns fall där kvinnor blir direkt missgynnade av kriterierna för avancemang. Förklaringen skulle enligt forskarna ligga i de dolda strukturerna i det akademiska systemet. Det är både formella och informella meriter som värderas vid rekryteringen till högre tjänster. Och då väljer män män. Motionärerna anser att kompetensen skall avgöra vem som tilldelas en akademisk tjänst. Är den kvinnliga och den manliga kandidaten lika meriterade bör tjänsten tillfalla det underrepresenterade könet.

I Kristdemokraternas motion 1998/99:Ub447 yrkande 7 anförs att det bör utredas vilka informella hinder som omöjliggör för män och kvinnor att verka på lika villkor i högskolan. Det är viktigt att ange mål för hur kvinno-representation skall uppnås på alla nivåer.

Folkpartiet pekar i motionerna 1998/99:Ub803 yrkande 19 och 1998/99:A811 yrkande 16 på vikten av att de osynliga strukturer och hinder mot kvinnor som finns inom den högre utbildningen klarläggs. En genomgång med genusperspektiv bör göras av de senaste årens professorstillsättningar där såväl kvinnor som män varit placerade bland de tre främsta kandidaterna.

Enligt motion 1998/99:Ub269 yrkande 5 från Vänsterpartiet bör positiv särbehandling kunna tillämpas vid tjänstetillsättningar inom utbildningssystemet. Kvinnor och män skall ha reella möjligheter att göra val som inte är typiska för deras kön, framhåller motionärerna.

U t s k o t t e t anser att riksdagen bör avslå motionsyrkandena av följande skäl.

Enligt regleringsbrev för budgetåret 1999 skall högskolorna, utom de konstnärliga högskolorna i Stockholm, i årsredovisningen redovisa de mål de satt upp för perioden 1997–1999 avseende könsfördelningen bland de lärare som anställts under perioden inom var och en av lärarkategorierna utom professorskategorin (s.k. rekryteringsmål). Vidare skall högskolorna redovisa utfallet sammantaget under perioden inom de olika lärarkategorierna och ge kommentarer till väsentliga avvikelser från målen.

I 4 kap. 16 § högskoleförordningen föreskrivs att om en högskola har beslutat att positiv särbehandling får tillämpas vid en viss anställning eller ett visst slag av anställning som ett led i strävandena att främja jämställdhet i arbetet gäller följande. Vid anställningen får en person av underrepresenterat kön med tillräckliga kvalifikationer utses framför en person av motsatt kön som annars skulle ha utsetts. Positiv särbehandling får dock inte tillämpas om skillnaden mellan personernas kvalifikationer är så stor att tillämpningen skulle stå i strid med kravet på saklighet vid anställningen.

Utskottet ställer sig inte bakom yrkandena om att det utreds eller klarläggs vilka osynliga strukturer som kan utgöra hinder mot kvinnors avancemang inom högskolan. Som utskottet relaterat i det föregående pågår aktiva insat-

ser, bl.a. från Högskoleverkets sida, för att främja jämställdhetsarbetet vid universitet och högskolor.

Krav på en jämn *könsfördelning i tjänsteförslagsnämnderna* förs fram av Centerpartiet i motion 1998/99:Ub453 (yrk. 24). Motionärerna anser att det bör övervägas att införa kvotering vid tillsättningen av dessa nämnder.

U t s k o t t e t avstyrker motionsyrkandet.

Föreskrifterna i högskoleförordningen om särskilda tjänsteförslagsnämnder har upphävts enligt vad som förutskickades i propositionen om högskolans ledning, lärare och organisation (prop. 1996/97:141). Enligt nya bestämmelser i 3 och 4 kap. högskoleförordningen (1993:100, ändrad och omtryckt 1998:1003) som trädde i kraft den 1 januari 1999 åvilar ansvaret för att utarbeta och avge förslag i ärenden om anställning av professorer, lektorer och forskarassistenter fakultetsnämnder eller motsvarande organ. Vid val av ledamöter till fakultetsnämnd skall, om det inte finns synnerliga skäl, de föreslagna personerna till minst en tredjedel utgöras av kvinnor och till minst en tredjedel av män (3 kap. 11 §).

Övriga frågor

Ett riksdagsuttalande om att det *vid fördelning av forskningsresurser inom vården* måste beaktas att forskningen sker ur ett *könsperspektiv* begärs i centerpartimotion 1998/99:A808 (yrk. 10). Motionärerna påtalar att mannen fortfarande är norm för den svenska sjukvården och att de flesta normalvärden är fastställda på värnpliktiga män.

U t s k o t t e t påminner om att det i statsbudgeten för 1997 gjordes flera satsningar på genusforskning. Sålunda anvisades medel för ett nationellt sekretariat för genusforskning vid Göteborgs universitet, ett nytt tvärvetenskapligt tema med inriktning mot genusforskning vid Linköpings universitet och 18 tjänster med inriktning mot genusforskning vid några lärosäten. Enligt förordningen om ett sekretariat för genusforskning (1997:61) skall detta nationella sekretariat med ett rikstäckande perspektiv främja genusforskning i vid bemärkelse och verka för att betydelsen av genusperspektiv uppmärksammas i all forskning. Detta skall ske genom utredningsarbete, opinionsbildning och informationsspridning.

Vidare har en samverkansgrupp bildats med representanter för forskningsråden inom Utbildningsdepartementets verksamhetsområde och för Forskningsrådsnämnden, Rymdstyrelsen, Skogs- och jordbrukets forskningsråd och Socialvetenskapliga forskningsrådet (förordningen 1996:1579). Samverkansgruppen skall främja och samordna myndigheternas forskningsstödande verksamhet när det gäller bl.a. ett ökat medvetande om genusperspektiv i forskningen.

Ett utvecklingsprogram, Genderprogram för social välfärd, pågår sedan hösten 1997 inom Socialdepartementet. Programmet innebär att varje myndighet inom departementets område har till uppgift att analysera förslag och verksamhet utifrån båda könen utgångspunkter. Enligt programmet har kvinnor och män rätt att få adekvat bemötande, vård eller behandling utifrån

de egna förutsättningarna och behoven. Programarbetet skall bedrivas etappvis och den första etappen skall vara avslutad den 30 juni 1999.

Enligt utskottets mening behövs det inte något riksdagsuttalande med anledning av motion 1998/99:A808 yrkande 10. Yrkandet avstyrks.

I motion 1998/99:A808 (yrk. 13) föreslår Centerpartiet att *ett utbildnings- och forskningscentrum för motionsidrott* inrättas. Samhällets stöd till idrott och fritidsaktiviteter är inte jämställt, menar motionärerna, eftersom pojkar och mäns traditionella fritidsintressen får betydligt mer av resurser än vad kvinnors får. Många kvinnor drabbas redan i unga år av olika belastningsskador som skulle kunna förebyggas genom aktiv motionsidrott. Det föreslagna centrumet skulle kunna bidra till att ge kvinnors motionsidrott ökad legitimitet, förbättra folkhälsan och på sikt minska samhällets vårdkostnader.

U t s k o t t e t är inte berett att tillstyrka yrkandet om ett centrum för motionsidrott utan föreslår att riksdagen avslår detsamma.

Utskottet noterar att en proposition skall lämnas till riksdagen senare i vår om idrottspolitiken. Enligt vad utskottet inhämtat kommer regeringen i propositionen att tydligt markera vikten av att idrottsrörelsen verkar för att kvinnor och män ges lika villkor för sin idrottsverksamhet. Regeringen kommer vidare att lägga fram förslag om att Riksidrottsförbundet skall utveckla sin resultatredovisning, så att det klart framgår hur statens bidrag kommer idrottande kvinnor och män till godo.

Vänsterpartiet vill i motion 1998/99:Ub269 att Skolverket skall få i uppdrag att genomföra en *granskning av läromedel ur ett könsperspektiv* (yrk. 3). Motionärerna anmärker att vi i skolan huvudsakligen lär oss männens syn på samhället och historien och att vi i svenskundervisningen läser om manliga författare och deras verk.

U t s k o t t e t avstyrker motionsyrkandet. Utskottet hänvisar därvid till vad som anförts i frågan i betänkandet *Vi är alla olika* (Ds 1994:98) av arbetsgruppen Kvinnligt och Manligt i skolan. Arbetsgruppen skriver att det är skolans ansvar att själv påverka, ställa krav på och fråga efter läromedel som utgår ifrån könsskillnader och olikheter i flickors och pojkars utveckling, intressen, behov och erfarenheter så att förlegade och könsstereotypa läromedel uppdateras eller tas ur produktion (s. 16).

Fler kvinnliga läroboksförfattare behövs, betonas det i motion 1998/99:A810 (kd) yrkande 18. Motionärerna anmärker att jämställdhetsdebatten hittills ytterst marginellt berört skolans och de olika utbildningsinstitutionernas läromedel. Samtidigt som det finns en insikt om att män och kvinnor talar olika språk är litteraturlistorna starkt mansdominerade. Liknande synpunkter framförs i motion 1998/99:Ub483 (kd) yrkande 15 om kurslitteratur på högskolan, nämligen att tillgång till kurslitteratur av såväl kvinnliga som manliga författare kan bredda debatten för studenterna. Ansträngningar måste göras för att litteratur av kvinnliga författare görs känd och tas med i litteraturförteckningarna.

U t s k o t t e t avstyrkte våren 1998 ett liknande motionsyrkande om fler kvinnliga läroboksförfattare (bet. 1997/98:UbU15). Utskottet anser nu liksom då att riksdagen inte skall göra något uttalande om vem som skall skriva

läroböcker eller vilka läroböcker som skall ges ut eller användas. Motionsyrkandena bör alltså avslås av riksdagen.

1998/99:UbU6

Enligt motion 1998/99:A810 (kd) yrkande 19 bör en viktig del i det svenska samarbetet inom Europeiska unionen (EU) vara att driva arbetet med jämställdhetsfrågor. Motionärerna anser att det bör undersökas om det finns möjlighet att etablera *ett europeiskt kvinnouniversitet*.

Enligt vad u t s k o t t e t inhämtat från Utbildningsdepartementet bedriver Sverige inom EU ett aktivt arbete på jämställdhetsområdet och verkar för att jämställdhetsfrågor skall lyftas fram i EU:s fördrag. Inom utbildningsområdet är det framför allt genom samarbetet mellan svenska universitet och högskolor och motsvarande lärosäten i andra EU-länder som Sverige kan påverka att jämställdhetsarbetet utvecklas. Utskottet behandlade under föregående riksmöte ett motsvarande motionsförslag om ett europeiskt kvinnouniversitet. Utskottet fann då inte skäl att förorda ett svenskt initiativ i enlighet med motionärernas önskemål (bet. 1997/98:UbU15). Utskottet har samma inställning nu och avstyrker yrkandet.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *jämställdhetsarbetet i förskolan*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub266 yrkande 4 i denna del,
2. beträffande *fler män inom förskolan och skolan*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ub266 yrkande 4 i denna del och 1998/99:A810 yrkande 10,
3. beträffande *jämställdhetsarbetet i skolan*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ub1 yrkande 19, 1998/99:Ub246 yrkande 7, 1998/99:A802 yrkandena 2 och 3, 1998/99:A807 yrkande 11 och 1998/99:A811 yrkande 15,
res. 1 (kd) - delvis
4. beträffande *regler för jämställdhet som gäller elever*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub227 yrkande 22,
res. 2 (c) - delvis
5. beträffande *utvärdering av skolornas jämställdhetsplaner*
att riksdagen avslår motion 1998/99:A808 yrkande 7,
res. 2 (c) - delvis
6. beträffande *undervisning i sex och samlevnad, m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:So466 yrkande 11 och 1998/99:A810 yrkande 23,
res. 1 (kd) - delvis
7. beträffande *dimensionering av utbildningsplatser i högskolan*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub453 yrkande 25,
res. 2 (c) - delvis
8. beträffande *positiv särbehandling vid antagning till högskoleutbildning*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub269 yrkande 4,

9. beträffande *jämnare könsfördelning inom vissa högskoleutbildningar*

att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ub1 yrkande 20, 1998/99:Ub453 yrkande 26 samt 1998/99:A810 yrkandena 16 och 17,

res. 2 (c) - delvis

10. beträffande *ingenjörsubildningar*

att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub435,

11. beträffande *jämställdhetslagstiftning för studenter*

att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ub447 yrkande 8, 1998/99:Ub453 yrkande 23, 1998/99:Ub458 och 1998/99:Ub801 yrkande 40 i denna del,

res. 3 (kd, c, mp)

12. beträffande *utvärdering av jämställdhetsplaner inom högskolan*

att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub454 yrkande 6,

res. 4 (v, mp)

13. beträffande *regler mot sexuella trakasserier*

att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ub454 yrkande 7 och 1998/99:Ub801 yrkande 40 i denna del,

14. beträffande *studentinflytandet ur ett jämställdhetsperspektiv*

att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub454 yrkande 3,

15. beträffande *likvärdiga studieförutsättningar för kvinnor och män*

att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub801 yrkande 39,

16. beträffande *likvärdiga villkor för kvinnor och män i forskarutbildning*

att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub801 yrkande 46,

17. beträffande *begränsningen i meriteringstid för anställning som forskarassistent*

att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub801 yrkandena 41 och 47,

18. beträffande *uppdrag till Högskoleverket i fråga om forskarutbildningen*

att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub801 yrkande 51,

19. beträffande *jämställdhetsrevisioner vid forskningsråden*

att riksdagen avslår motion 1998/99:A808 yrkande 8,

res. 5 (c, fp) - delvis

20. beträffande *anställningar av kvinnor och män inom högskolan*

att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ub269 yrkande 5, 1998/99:Ub447 yrkande 7, 1998/99:Ub803 yrkande 19, 1998/99:A802 yrkande 4 och 1998/99:A811 yrkande 16,

res. 6 (m)

res. 1 (kd) - delvis

res. 5 (c, fp) - delvis

21. beträffande *könsfördelning i tjänsteförslagsnämnder*

att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub453 yrkande 24,

22. beträffande *ett könsperspektiv vid fördelning av forskningsresurser inom vården*

att riksdagen avslår motion 1998/99:A808 yrkande 10,

res. 2 (c) - delvis

23. beträffande *ett utbildnings- och forskningscentrum för motions-idrott*

att riksdagen avslår motion 1998/99:A808 yrkande 13,
res. 2 (c) - delvis

24. beträffande *granskning av läromedel ur ett könsperspektiv*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub269 yrkande 3,
res. 7 (v)

25. beträffande *fler kvinnliga läroboksförfattare*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ub483 yrkande 15 och
1998/99:A810 yrkande 18,
res. 1 (kd) - delvis

26. beträffande *ett europeiskt kvinnouniversitet*
att riksdagen avslår motion 1998/99:A810 yrkande 19.

Stockholm den 11 mars 1999

På utbildningsutskottets vägnar

Jan Björkman

I beslutet har deltagit: Jan Björkman (s), Beatrice Ask (m), Eva Johansson (s), Inger Lundberg (s), Yvonne Andersson (kd), Lars Hjertén (m), Majléne Westerlund Panke (s), Torgny Danielsson (s), Tomas Eneroth (s), Lennart Gustavsson (v), Erling Wälivaara (kd), Per Bill (m), Gunnar Goude (mp), Sofia Jonsson (c), Anders Sjölund (m), Kalle Larsson (v) och Ulf Nilsson (fp).

Reservationer

1. Jämställdhetsarbetet i skolan, m.m. (mom. 3, 6, 20 och 25)

Yvonne Andersson (kd) och Erling Wälivaara (kd) anför:

En medvetenhet skall skapas om flickors och pojkars olika sätt att uttrycka sig och hur de bemöts i klassrummen. Detta skall lyftas fram i skolplaner och jämställdhetsprogram vid skolorna. Riksdagen bör med bifall till motion 1998/99:Ub246 yrkande 7 som sin mening ge regeringen till känna vad vi här anför om *jämställdhetsarbetet i skolan*.

Enligt vår mening bör *samlevnadsundervisningen* i skolan med fördel kunna ges i grupper med enbart flickor eller pojkar för att underlätta samtal om känslor, sexualitet och hur man skall fungera i relationer. I forskningsprojekt har visats att särskilt unga män ofta har behov av att och vill lära sig mer i samlevnadsfrågor. Vi anser att riksdagen bör bifalla yrkandet i motion 1998/99:A810.

När det gäller *anställningar av kvinnor och män inom högskolan* är det viktigt att det finns mål för hur kvinnorepresentation skall uppnås på olika nivåer. Vi vill att det utreds vilka informella hinder som fortfarande omöjlig-

gör för kvinnor och män att verka på lika villkor vid universitet och högskolor. Riksdagen bör göra ett uttalande i enlighet med detta yrkande i vår motion 1998/99:Ub447.

Vi ställer oss bakom yrkandena i motionerna 1998/99:Ub483 och 1998/99:A810 om *fler kvinnliga läroboksförfattare*. Samtidigt som det finns en insikt om att män och kvinnor talar olika språk är litteraturlistorna vid olika utbildningsinstitutioner starkt mansdominerade. Tillgång till kurslitteratur av författare av båda könen kan bredda debatten för studenterna. Ansträngningar måste göras för att litteratur av kvinnliga författare görs känd och tas med i litteraturförteckningarna. Detta bör riksdagen med bifall till yrkandena som sin mening ge regeringen till känna.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottet under momenten 3, 6, 20 och 25 bort hemställa

3. beträffande *jämställdhetsarbetet i skolan*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub246 yrkande 7 samt med anledning av motionerna 1998/99:Ub1 yrkande 19, 1998/99:A802 yrkandena 2 och 3, 1998/99:A807 yrkande 11 och 1998/99:A811 yrkande 15 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

6. beträffande *undervisning i sex och samlevnad, m.m.*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:A810 yrkande 23 och med avslag på motion 1998/99:So466 yrkande 11 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

20. beträffande *anställningar av kvinnor och män inom högskolan*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub447 yrkande 7 samt med avslag på motionerna 1998/99:Ub269 yrkande 5, 1998/99:Ub803 yrkande 19, 1998/99:A802 yrkande 4 och 1998/99:A811 yrkande 16 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

25. beträffande *fler kvinnliga läroboksförfattare*

att riksdagen med bifall till motionerna 1998/99:Ub483 yrkande 15 och 1998/99:A810 yrkande 18 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

2. Regler för jämställdhet som gäller elever, m.m. (mom. 4, 5, 7, 9, 22 och 23)

Sofia Jonsson (c) anför:

Enligt min mening bör *elever* i skolan omfattas av motsvarande *regler för jämställdhet* som gäller för anställda på arbetsmarknaden. Regeringen bör tillgodose detta genom ändringar i skolformsförordningarna eller genom att återkomma till riksdagen med lagförslag på området. Jag anser att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub227 yrkande 22 bör göra ett uttalande till regeringen med denna innebörd.

Skolans jämställdhetsprogram bör inte enbart handla om skolans legala åtaganden. Det bör också främja och förmedla en positiv jämställd miljö. Som framförts i motion 1998/99:A808 yrkande 7 bör *skolan* i den årliga

utvärderingen av jämställdhetsplanen göra såväl kvantitativa som kvalitativa analyser av jämställdheten i undervisningen, urvalet av stoff och elevernas egna arbeten. Detta bör riksdagen med bifall till motionsyrkandet som sin mening ge regeringen till känna.

Jag delar uppfattningen i motion 1998/99:Ub453 yrkande 25 att högskolans utbildningsutbud är bättre anpassat till männens efterfrågan än till kvinnornas. Det får till följd att jämförelsevis fler män än kvinnor antas till högskoleutbildning. Sökandetrycket till olika högskoleutbildningar från kvinnor respektive män måste beaktas vid *dimensionering av utbildningsplatser i högskolan* för att undvika att en diskriminerande effekt uppstår. Motionsyrkandet bör bifallas.

Regeringen bör ta initiativ till att öka rekryteringen av män till kvinnodominerade *högskoleutbildningar*, såsom vård- och undervisningsutbildningarna. Jag efterlyser motsvarande satsningar som gjorts när det gäller att öka andelen kvinnor inom tekniska och naturvetenskapliga utbildningar för att åstadkomma en *jämnare könsfördelning*. Utskottet borde ha tillstyrkt motion 1998/99:Ub453 yrkande 26.

Mannen är fortfarande norm för den svenska sjukvården och de flesta normalvärden är fastställda på värnpliktiga män. Som understrukits i motion 1998/99:A808 yrkande 10 måste *fördelningen av forskningsresurser inom vården* ske ur ett *könsperspektiv*. Riksdagen bör bifalla motionsyrkandet.

Samhällets stöd till idrott och fritidsaktiviteter är inte jämställt, eftersom mäns traditionella fritidsintressen får betydligt mer av resurser och uppmuntran än vad kvinnors får. Många kvinnor drabbas redan i unga år av olika belastningsskador som skulle kunna förebyggas genom aktiv motionsidrott. *Ett utbildnings- och forskningscentrum för motionsidrott* bör inrättas. Det skulle kunna bidra till att ge kvinnors motionsidrott ökad legitimitet, förbättra folkhälsan och på sikt minska samhällets vårdkostnader. Detta bör riksdagen med bifall till motionsyrkandet härom som sin mening ge regeringen till känna.

Mot bakgrund av det anförda anser jag att utskottet under momenten 4, 5, 7, 9, 22 och 23 bort hemställa

4. beträffande *regler för jämställdhet som gäller elever* att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub227 yrkande 22 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

5. beträffande *utvärdering av skolornas jämställdhetsplaner* att riksdagen med bifall till motion 1998/99:A808 yrkande 7 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

7. beträffande *dimensionering av utbildningsplatser i högskolan* att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub453 yrkande 25 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

9. beträffande *jämnare könsfördelning inom vissa högskoleutbildningar* att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub453 yrkande 26, med anledning av motionerna 1998/99:Ub1 yrkande 20 och 1998/99:A810 yrkande 17 samt med avslag på motion 1998/99:A810 yrkande 16 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

22. beträffande *ett könsperspektiv vid fördelning av forskningsresurser inom vården*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:A808 yrkande 10 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

23. beträffande *ett utbildnings- och forskningscentrum för motionsidrott*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:A808 yrkande 13 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

3. Jämställdhetslagstiftning för studenter (mom. 11)

Yvonne Andersson (kd), Erling Wälivaara (kd), Gunnar Goude (mp) och Sofia Jonsson (c) anför:

Jämställdhetsplaner behöver i dag inte omfatta *studenterna* eftersom jämställdhetslagen, som har arbetsrättslig karaktär, inte gäller för dem. Detta anser vi vara en stor brist. Enligt vår mening är det rimligt att med *jämställdhetslagen som förebild* införa motsvarande bestämmelser i högskoleförordningen. Detta bör riksdagen med bifall till våra motioner i ärendet som sin mening ge regeringen till känna.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottet under moment 11 bort hemställa

11. beträffande *jämställdhetslagstiftning för studenter*

att riksdagen med bifall till motionerna 1998/99:Ub447 yrkande 8, 1998/99:Ub453 yrkande 23, 1998/99:Ub458 och 1998/99:Ub801 yrkande 40 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

4. Utvärdering av jämställdhetsplaner inom högskolan (mom. 12)

Lennart Gustavsson (v), Gunnar Goude (mp) och Kalle Larsson (v) anför:

Vi anser att Jämställdhetsombudsmannen och Högskoleverket bör få i uppdrag att genomföra en *utvärdering av jämställdhetsplaner inom högskolan*, också på institutionsnivå. Utifrån denna utvärdering bör högskolan ges tydliga direktiv för vad som bör ingå i planen. Enligt vår mening bör exempelvis de rekryteringsmål som införts för könsfördelningen på olika tjänster vara tydligt formulerade i universitetens och högskolornas jämställdhetsplaner. Riksdagen bör bifalla motion 1998/99:Ub454 yrkande 6.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottet under moment 12 bort hemställa

12. beträffande *utvärdering av jämställdhetsplaner inom högskolan*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub454 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

5. Jämställdhetsrevisioner vid forskningsråden, m.m. (mom. 19 och 20)

1998/99:UbU6

Sofia Jonsson (c) och Ulf Nilsson (fp) anför:

Under de senaste åren har forskningsrådets fördelning av forskningsanslag till kvinnor debatterats. Diskriminering måste motarbetas med kraft. Vi anser att *jämställdhetsrevisioner* bör bli obligatoriska vid *forskningsråden*. Riksdagen bör bifalla motionsyrkandet om detta.

För att den bristande jämställdheten när det gäller *anställningar av kvinnor och män inom högskolan* skall kunna åtgärdas, måste en analys göras av de osynliga strukturer i det akademiska systemet som lägger hinder i vägen för kvinnorna. Regeringen har tyvärr ett alltför kvantitativt sätt att se på jämställdheten. Rekryteringsmål och könsfördelning är mätinstrument. Vi anser att detta inte är tillräckligt. En genomgång med genusperspektiv bör göras av de senaste årens professorstillsättningar där såväl kvinnor som män varit placerade bland de tre främsta kandidaterna. Detta bör riksdagen med bifall till yrkandena i motionerna 1998/99:Ub803 och 1998/99:A811 som sin mening ge regeringen till känna.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottet under momenten 19 och 20 bort hemställa

19. beträffande *jämställdhetsrevisioner vid forskningsråden* att riksdagen med bifall till motion 1998/99:A808 yrkande 8 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

20. beträffande *anställningar av kvinnor och män inom högskolan* att riksdagen med bifall till motionerna 1998/99:Ub803 yrkande 19 och 1998/99:A811 yrkande 16 samt med avslag på motionerna 1998/99:Ub269 yrkande 5, 1998/99:Ub447 yrkande 7 och 1998/99:A802 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

6. Anställningar av kvinnor och män inom högskolan (mom. 20)

Beatrice Ask (m), Lars Hjertén (m), Per Bill (m) och Anders Sjölund (m) anför:

Vår utgångspunkt när det gäller *anställningar av kvinnor och män inom högskolan* är att kompetensen skall avgöra vem som tilldelas en akademisk tjänst. Undersökningar inom den akademiska världen visar dock att det finns fall där kvinnor blir direkt missgynnade av kriterierna för avancemang. Förklaringen skulle enligt forskarna ligga i de dolda strukturerna i det akademiska systemet. Vi betonar att de kvalificerade bedömningar som skall göras vid anställningar skall bortse från vilket kön den sökande har. Dold diskriminering får heller inte förekomma. För det fall att den kvinnliga och den manliga kandidaten är lika meriterade bör tjänsten enligt vår mening tillfalla det underrepresenterade könet. Riksdagen bör bifalla motion 1998/99:A802 yrkande 4.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottet under moment 20 bort hemställa

1998/99:UbU6

20. beträffande *anställningar av kvinnor och män inom högskolan* att riksdagen med bifall till motion 1998/99:A802 yrkande 4 samt med avslag på motionerna 1998/99:Ub269 yrkande 5, 1998/99:Ub447 yrkande 7, 1998/99:Ub803 yrkande 19 och 1998/99:A811 yrkande 16 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

7. Granskning av läromedel ur ett könsperspektiv (mom. 24)

Lennart Gustavsson (v) och Kalle Larsson (v) anför:

Vi hävdar att skolan fostrar eleverna till roller som passar genussystemet, vilket bygger på principerna om könsens isärhållande och mannen som norm. I skolan lär sig eleverna i huvudsak männens syn på samhället och historien, och i undervisningen i svenska läser de om manliga författare och deras verk. Det är viktigt att de läromedel som används i skolan granskas kritiskt. Vi vill att Skolverket, i enlighet med vårt förslag i motion 1998/99:Ub269, skall få i uppdrag att genomföra en *granskning av läromedel ur ett könsperspektiv*. Detta bör riksdagen med bifall till motionsyrkandet som sin mening ge regeringen till känna.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottet under moment 24 bort hemställa

24. beträffande *granskning av läromedel ur ett könsperspektiv* att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub269 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

Sammanfattning.....	1
Motionerna	1
Motioner från allmänna motionstiden 1998	1
Motion väckt med anledning av proposition 1997/98:169	
Gymnasieskola i utveckling – kvalitet och likvärdighet	4
Utskottet	4
Inledning.....	4
Jämställdhet inom förskola och skola	4
Rekrytering av kvinnor och män till högre utbildningar	10
Studenterna och jämställdhetslagstiftningen	12
Likvärdiga villkor för kvinnor och män inom högre utbildning och	
forskning	14
Anställningar av kvinnor och män inom högskolan.....	17
Övriga frågor.....	18
Hemställan	20
Reservationer.....	22
1. Jämställdhetsarbetet i skolan, m.m. (mom. 3, 6, 20 och 25) (kd)....	22
2. Regler för jämställdhet som gäller elever, m.m. (mom. 4, 5, 7, 9,	
22 och 23) (c).....	23
3. Jämställdhetslagstiftning för studenter (mom. 11) (kd, c, mp).....	25
4. Utvärdering av jämställdhetsplaner inom högskolan (mom. 12)	
(v, mp).....	25
5. Jämställdhetsrevisioner vid forskningsråden, m.m. (mom. 19	
och 20) (c, fp).....	26
6. Anställningar av kvinnor och män inom högskolan (mom. 20)	
(m)	26
7. Granskning av läromedel ur ett könsperspektiv (mom. 24) (v).....	27